

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Dosar nr. 2943D/2019

Obiect: Excepție de neconstituționalitate

Părți: Avocatul Poporului

Note scrise Amicus Curiae

Domnule Președinte,

Subsemnatul **Adrian Toni NEACȘU**, avocat în cadrul Baroului București, domiciliat în (...), *în nume personal, și pentru (...), fost judecător,*

vă rog să-mi încuviințați depunerea la dosar sub forma juridică de

AMICUS CURIAE

a următoarelor **note scrise** conținând argumente în legătură cu excepția de neconstituționalitate ridicată direct de **Avocatul Poporului** cu privire la neconstituționalitatea prevederilor art. 19 alin. (3), art. 29 alin. (1), art. 31 alin. (1) lit. c) și art. 52 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

P R E A M B U L

1. În jurisprudența Curții Constituționale, memoriile formulate în calitate de *amicus curiae* au fost primite la dosar, uneori ele fiind examinate alături de cererile părților cauzei, Curtea Constituțională a României înscriindu-se astfel prin *bunele sale practici* exemplului oferit de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (*exemplificativ: Decizia nr. 780 din 17 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 108 din 11 februarie; Decizia nr. 308 din 28 martie, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 309 din 9 mai 2012; Decizia nr. 887 din 15 decembrie, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 906 din 8 decembrie 2015 ș.a.*)
2. Procedul intervenției în calitate de *amicus curiae* în procedura din fața Curții Constituționale **nu reprezintă o extindere a cadrului procesual**, întrucât părțile din litigiul constituțional sunt cele care au această calitate în procedura *a quo*.
3. Depunerea de note scrise, în aceste condiții, nu echivalează cu atribuirea vreunei calități procesuale, ci are semnificația exprimării unei opinii/poziții a unei *terțe persoane* față de litigiul constituțional asupra problemei deduse instanței *a quo*, **cu scopul de a sprijini instanța de contencios constituțional în soluționarea cauzei** (*Decizia nr. 887 din 15 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.191 din 15 martie 2016*).
4. Astfel fiind, **cunoaștem că nu dobândim vreo calitate procesuală** în dosar și că **nu există din partea Curții obligația ci doar facultatea examinării argumentelor juridice arătate.**

O B I E C T U L N O T E L O R S C R I S E

5. Prin prezentele note scrise înțelegem să **sustinem excepția de neconstituționalitate ridicată de Avocatul Poporului** având ca obiect textele de lege care reglementează atribuția colegiilor de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție și al celorlalte

instanțe de judecată de a reglementa compunerea completelor de judecată.

6. Înțelegem să aducem argumente juridice suplimentare în sensul admiterii excepției și constatării caracterului neconstituțional al textelor care fac obiectul excepției, **fără să modificăm cadrul procesual stabilit de Avocatul Poporului însuși.**

7. Argumentele teoretice suplimentare aduse prin prezentul *amicus curiae* vizează în primul rând **neconstituționalitatea dispozițiilor art. 19 alin. 3 din Legea nr. 304/2004**, referitoare la Înalta Curte de Casație și Justiție, prin raportare la prevederile *art. 73 alin. (3) lit. l și art. 126 alin. (4) din Constituția României, precum și prevederilor art. 6 par. 1 din CEDO*, referitoare la dreptul la un proces echitabil, în dimensiunea referitoare la principiul securității juridice.

ARGUMENTE SUPLIMENTARE PRIVIND NECONSTITUȚIONALITATEA ART. 19 alin. 3 din Legea nr. 303/2004

Încălcarea art. 73 alin. (3) lit. l și a art. 126 alin. (1) și (4) din Constituția României, republicată

8. Potrivit art. 73 alin. (3) lit. l) din Constituția României, republicată, „*Prin lege organică se reglementează **organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi.***”

9. De asemenea, potrivit art. 126 alin. (4) din Constituția României, Republicată, „***Compunerea Înaltei Curți de Casație și Justiție și regulile de funcționare a acestora se stabilesc prin lege organică.***”

10. Pe de altă parte, art. 19 alin (3) din Legea 304/2004 prevede ca înființarea de complete specializate la Înalta Curte de Casație și Justiție pot fi aprobate de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, la propunerea președintelui sau a vicepreședintelui acesteia, **fără a exista vreo mențiune cu privire la modul de determinare a completelor de judecată.**

11. Prin urmare, nu numai ca art. 19 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 nu reglementează **compunerea** instanței, dar acorda Colegiului de conducere al Înaltei Curți putere discreționară în determinarea compunerii acestor complete. Pe acest palier menționăm că noțiunea de „**compunere**” a instanței utilizată de art. 126 alin. (4) din Constituția României este o **noțiune constituțională autonomă**, ce nu are în vedere numărul total de judecători al acesteia, ci organizarea și **compunerea secțiilor**, secțiilor unite, **completurilor de judecată** care realizează funcția să jurisdicțională.

12. În acest sens s-a pronunțat Curtea Constituțională și prin Decizia nr. 685/2018, par. 177, reținând că

*„Pentru că organizarea puterii judecătorești să nu devină în sine aleatorie și pentru a nu permite apariția unor elemente de arbitrar, legiuitorul constituant a stabilit că procedura de judecată se stabilește prin lege, iar cu privire specială asupra Înaltei Curți de Casație și Justiție a consacrat faptul că atât compunerea să, cât și regulile de funcționare se stabilesc prin lege organică. Astfel, atunci când legiuitorul constituțional se referă la **compunerea instanței supreme** – noțiune autonomă folosită de Constituție - **nu are în vedere numărul total de judecători al acesteia, ci organizarea și compunerea secțiilor, secțiilor unite, completurilor de judecată care realizează funcția să jurisdicțională.** Astfel, Curtea constată că legiuitorul constituțional a dat o mare importanță ordonării acțiunii puterii judecătorești atât la nivelul instanței supreme, cât și la nivelul celorlalte instanțe inferioare.”*

13. Prin urmare, nu numai regulile generale de organizare ale instanței supreme trebuie reglementate prin lege organică ci **toate aspectele în legătură cu organizarea și compunerea secțiilor, secțiilor unite și a completurilor de judecată.**

14. Or, din lectura Legii nr. 304/2004, rezulta cât se poate de clar că în privința completelor de 3 judecători **nu există nicio dispoziție care să prevadă modul de compunere al acestora.**

15. Așadar, se poate observa că dispozițiile legale criticate, în ciuda prevederilor cât se poate de clare ale art. 73 alin. (3) lit. 1) și art. 125 alin. (4) din Constituția României, **nu numai că nu asigură reglementarea constituirii completelor de 3 judecători dar delegă acest atribut Colegiului de conducere al Înaltei Curți, care este abilitat să stabilească în mod unilateral și arbitrar completele specializate de 3 judecători.**

16. Prin urmare, potrivit dispozițiilor legale criticate, se ajunge la situația în care nu numai ca modul de compunere a completelor de judecată este reglementat printr-un act administrativ, iar nu prin lege, dar acest act administrativ este emis de însăși conducerea instanței.

17. Așadar, faptul ca aspecte esențiale ale compunerii celei mai înalte instanțe naționale sunt prevăzute în acte administrative cu caracter inferior legii conduce la încălcarea normei constituționale potrivit căreia organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești se reglementează prin lege organică, și anume la art. 73 alin. (3) lit. 1) și art. 126 alin. (4) din Constituția României, Republicata.

18. Mai mult, normele de compunere a instanțelor ar trebui să se bucure de accesibilitate, previzibilitate și stabilitate. Or, delegarea atribuției de a stabili aceste norme Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, prin emiterea unor hotărâri de stabilire a completelor, ceea ce nu reprezintă altceva acte administrativ cu caracter infralegal, determina o stare de incertitudine juridică, acest gen de acte având, de obicei, un grad sporit de schimbări succesive în timp (a se vedea în acest sens Decizia Curții Constituționale nr. 172/24 martie 2016, paragrafele 18-22 și Decizia Curții Constituționale nr. 307/2018 paragrafele 21 - 29).

19. Prin urmare, soluția legislativă prevăzută de art. 19 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicata, contravine și normelor de tehnica legislativă, de vreme ce, potrivit Legii nr. 24/2000 privind normele de

tehnica legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicata, cu modificările și completările ulterioare, actele infralegale cu caracter normativ se emit numai pe bază și în executarea legii și trebuie să se limiteze strict la cadrul stabilit de actele pe bază și în executarea cărora au fost emise, fără ca prin acestea să poată fi completată legea.

Încălcarea art. 21 alin. (3) din Constituția României, republicata și art. 6 parag. 1 CEDO sub aspectul imparțialității instanței

20. Pe lângă faptul că normele de compunere a instanțelor trebuie să se bucure de accesibilitate, stabilitate și previzibilitate, este imperios necesar ca acestea să se bucure de transparentă și încredere din partea justițiabililor.

21. Dacă înființarea unui număr de complete cu o anumită specializare, având în vedere numărul de cauze cu un anumit profil și cel al judecătorilor cu experiență în acele materii, intra în sfera administrativă și, pe cale de consecință, în competența Colegiului de Conducere al ICCJ, nu același lucru se poate spune despre compunerea completelor. **Compunerea completelor, reprezentând desemnarea nominală a judecătorilor ce urmează să formeze un complet, este o problemă jurisdicțională ce ține de însăși săvârșirea actului de justiție** și, prin urmare, trebuie realizată printr-o procedură legală menită să asigure independența și imparțialitatea judecătorilor.

22. Prin **Decizia Curții Constituționale numărul 685/2018** instanță de contencios constituțional a reținut, făcând referire la completele de 5 judecători, ca **prezumția de imparțialitate a instanței este înlăturată dacă se constată că membrii completului nu au fost desemnați prin tragere la sorți, aleatoriu, în ședința publică** (a se vedea în acest sens paragraful 149).

23. Or, dreptul la un proces echitabil are la baza să exact aceste două caracteristici esențiale, *imparțialitatea și independentă instanței*, iar

lipsa reglementarilor referitoare la compunerea instanței și stabilirea completelor de 3 judecători chiar de către conducerea acesteia, atrage, în mod cert, o suspiciune/ îndoială rezonabilă cu privire la posibilitatea ca instanțele să nu fie independente sau imparțiale.

24. Așa cum a statuat Curtea Constituțională, în **Decizia nr. 685/2018**,

„Noțiunile de „independență” și „imparțialitate obiectivă” sunt strâns legate între ele, astfel încât, din perspectiva jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, trebuie analizate împreună [a se vedea mutatis mutandis Hotărârea din 9 octombrie 2008, pronunțată în cauza Moiseyev împotriva Rusiei, par.175]. Prin urmare, jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, referitoare la aplicarea art.6 din Convenție – dreptul la un proces echitabil și garanțiile generale ale unui proces echitabil, arată că independența tribunalului nu poate fi separată de imparțialitatea acestuia, iar aceste două condiții trebuie întrunite cumulativ atunci când se apreciază asupra respectării art.6 din Convenție. În același sens, în doctrină s-a subliniat că art.6 par.1 impune în mod distinct atât condiția imparțialității tribunalului, cât și pe cea a independenței lui. Însă, în situații deduse judecării Curții, aceste condiții apar strâns îmbinate, ceea ce a determinat instanța europeană să le examineze împreună. (par. 179). Cu privire la independența judecătorului Curtea a statuat, în par. 180 al aceleiași decizii, că art. 2 alin.(3) din Legea nr.303/2004, astfel cum a fost modificat prin Legea nr.242/2018, precizează că „Judecătorii trebuie să ia decizii fără niciun fel de restricții, influențe, presiuni, amenințări sau intervenții, directe sau indirecte, din partea oricărei autorități, fie chiar autorități judiciare”.

25. Sintagma *chiar autorități judiciare* se referă la persoanele care ocupa funcții de conducere/execuție în sistemul judiciar sau a unor instituții ce fac parte din autoritatea judecătorească și care, prin deciziile administrative, luările de poziție sau activitatea lor, pot genera o temere magistratului aflat în exercițiul funcțiunii, de natura a-i influența deciziile.

26. Pe acest palier, Curtea Constituțională, în aceeași Decizie nr. 685/2018 reține ca” *în acord cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în privința determinării caracterului independent al instanței, **aparențele joacă un rol deosebit**, întrucât ceea ce este în discuție este încrederea pe care instanțele judecătorești, într-o societate democratică, trebuie să o inspire publicului și, înainte de toate, în privința procedurilor penale, acuzatului [Hotărârea din 29 septembrie 2001, pronunțată în Cauza Sahiner împotriva Turciei, paragraful 44]. De asemenea, alături de aparențe, independența instanței se evaluează în funcție de modul de numire a membrilor acesteia, durata mandatului lor și garanțiile împotriva presiunilor exterioare [Hotărârea din 25 februarie 1997, pronunțată în Cauza Findlay împotriva Regatului Unit, paragraful 73]. (par. 181).”*

27. Cu privire la imparțialitatea judecătorului, în jurisprudența să [cu titlu exemplificativ reținându-se Decizia nr. 558 din 16 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.897 din 10 decembrie 2014, paragrafele 19, 20, 25 și 26, și, în același sens, a se vedea Decizia nr.169 din 24 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.353 din 9 mai 2016, paragrafele 17—24, Decizia nr.625 din 26 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.107 din 7 februarie 2017, paragraful 19, Decizia nr.278 din 26 aprilie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.882 din 9 noiembrie 2017, paragrafele 51 și 52, sau Decizia nr.776 din 28 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.58 din 19 ianuarie 2018, paragraful 18 și urm.], Curtea Constituțională a statuat că “*imparțialitatea magistratului — garanție a dreptului la un proces echitabil — poate fi apreciată într-un dublu sens: un demers subiectiv, ce tinde a determina convingerea personală a unui judecător într-o cauză anume, ceea ce semnifică așa-numita imparțialitate subiectivă, și un demers obiectiv, cu scopul de a determina dacă acesta a oferit garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în privința sa, ceea ce semnifică așa-numita imparțialitate obiectivă (Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 1 octombrie 1982, pronunțată în Cauza Piersack împotriva Belgiei, paragraful 30).“*

28. Neexistând un mecanism procedural care să reglementeze în vreun fel, o modalitate și o procedură de constituire a completelor de 3 judecători, aceștia fiind numiți în mod unilateral și arbitrar de conducerea instanței, temerile privind imparțialitatea obiectivă a instanței apar total justificate.

29. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că, în aprecierea imparțialității obiective, aparențele au un rol deosebit, deoarece într-o societate democratică tribunalele trebuie să inspire deplină încredere justițiabililor (a se vedea în acest sens și Hotărârea din 1 octombrie 1982 pronunțată în Cauza Piersack împotriva Belgiei, paragrafele 28–32, Hotărârea din 26 octombrie 1984, pronunțată în Cauza De Cubber împotriva Belgiei, paragrafele 25–30, sau Hotărârea din 24 mai 1989, pronunțată în Cauza Hauschildt împotriva Danemarcei, paragrafele 46–52).

30. Cu referire la imparțialitatea obiectivă a tribunalului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că aceasta constă în a determina dacă, independent de conduită personală a membrilor săi (valența subiectivă a imparțialității), unele împrejurări sau fapte ce se pot verifica autorizează a pune în discuție imparțialitatea lor. Testul obiectiv privește, îndeosebi, **legăturile ierarhice sau de altă natură între judecător și ceilalți participanți la procedură**, astfel încât trebuie demonstrat, de la caz la caz, dacă o asemenea relație de o asemenea natură său grad indică lipsa imparțialității tribunalului [Hotărârea din 23 aprilie 2015, pronunțată în Cauza Morice împotriva Franței, paragraful 77]. Acesta trebuie să determine dacă tribunalul însuși și, printre alte aspecte, **compunerea sa** au oferit suficiente garanții pentru a exclude orice îndoială rezonabilă în privința imparțialității sale [Hotărârea din 12 ianuarie 2016, pronunțată în Cauza Miracle Europe KFT împotriva Ungariei, paragraful 54].

31. Or, în măsura în care normele legale nu satisfac exigențele antereferte, ele încalcă principiului imparțialității justiției cuprins în art. 124 alin. (2) și, implicit, dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 21 alin. (3) din Constituție.

32. Astfel, așa cum a reținut și Curtea Constituțională prin Decizia nr. 685/2018 la paragraful 187, *“normele cu caracter organic privitoare la compunerea tribunalului sunt menite să asigure încrederea publicului în actul de justiție. De aceea, „nu trebuie doar să se facă dreptate, trebuie să se și vadă că se face dreptate” [„Justice must not only be done, it must also be seen to be done”] — Hotărârea din 26 octombrie 1984, pronunțată în Cauza De Cubber împotriva Belgiei, paragraful 26.”*

33. Prin urmare, în considerarea celor de mai sus, apreciem că **textul art. 19 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 nu reprezintă o garanție aferentă imparțialității obiective a instanței**, parte a dreptului la un proces echitabil. Între aceste garanții se înscrie caracterul aleatoriu atât al distribuirii cauzelor în sistem informatic, cât și al compunerii completului de judecată instituit prin lege, **sistem care nu se aplică desemnării completelor de 3 judecători.**

34. Repartizarea cauzelor în mod aleatoriu, fiind o normă de organizare judiciară cu rang de principiu, a fost instituită prin art.11 și art. 53 din Legea nr.304/2004, cu scopul de a conferi o garanție în plus independenței funcționale a judecătorului și imparțialității actului de justiție, principala modalitate de repartizare aleatorie fiind cea informatică [a se vedea și Decizia nr.5103 din 1 noiembrie 2011, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția de contencios administrativ și fiscal]. Cu toate acestea, **în privința compunerii completelor de 3 judecători, regulă compunerii aleatorii nu este reglementată, acestea fiind desemnate prin hotărâri ale Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție.**

35. De altfel, faptul că **desemnarea aleatorie în complete reprezintă soluția garantării independenței și imparțialității judecătorilor** rezulta și din **Decizia nr. 633 din 12 octombrie 2018** referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, publicată în Monitorul Oficial nr.1.020 din 29.11.2018 în

care Curtea, la paragraful 262 reține că “*opțiunea Camerei decizionale de a adopta soluția desemnării aleatorii a judecătorului care îl înlocuiește pe judecătorul care s-a abținut sau a fost recuzat (art. I pct.34) reprezintă o garanție a imparțialității instanței.*”

36. Totodată, Curtea a reținut că “*preluarea de către Colegiul de conducere a Înaltei Curți de Casație și Justiție a unei atribuțiuni ce vizează ideea de iuris dicțio a transformat această entitate administrativă întruna jurisdicțională, din moment ce Colegiul de conducere a decis legală compunere a instanței, ceea ce a afectat dreptul la un proces echitabil, în componenta sa esențială ce privește **imparțialitatea completului de judecată** (Decizia nr. 685/2018, par. 190).”*

37. Prin urmare, impunerea unor membri de drept în componenta completelor de 3 judecători, pe calea unor acte administrative, **poate da naștere la presiuni latente** asupra membrilor completului, constând în supunerea judecătorilor superiorilor lor judiciari sau, cel puțin, **constând într-o ezitare/lipsă de dorință a judecătorilor de a-i contrazice pe aceștia** [a se vedea, cu privire la acest parametru de analiză, Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 22 decembrie 2009, pronunțată în cauza Parlov-Tkalčić împotriva Croației, paragraful 91].

38. În acest context, lipsa reglementării unei compuneri aleatorii a completelor de 3 judecători și determinarea acestora prin Hotărâri ale Colegiului de conducere a Înaltei Curți, emise în baza art. 19 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, apare ca fiind în gravă contradicție cu principiul imparțialității și independenței instanței și, pe cale de consecință, cu dispozițiile art. 21 alin. (3) din Constituția României, Republicata și art. 6 parag. 1 CEDO.

Cu deosebită considerație,

Avocat Adrian Toni Neacșu

Domnului Președinte al Curții Constituționale a României